

V Praze, dne 29. 3. 2016

Čeští pacienti a lékaři chtějí rozhodovat společně

Lékaři i veřejnost by si přáli, aby se vzájemná komunikace zlepšila a aby volba léčby v případě vážné nemoci byla společným rozhodnutím. Lidé ale o svých představách nemluví a naprostá většina z nich nezná právní nástroje, které by jim zaručily, že se jejich přání ohledně léčby splní v případě, kdy o sobě nebudou schopni rozhodovat. Zjištění přináší nový výzkum mobilního hospice Cesta domů a agentury STEM/MARK.

Dvě třetiny lékařů a polovina české veřejnosti jsou přesvědčeny, že o léčbě by v případě vážné nemoci měli rozhodovat společně. 69 % veřejnosti se však domnívá, že do výběru terapie zasahuje minimálně. Jedním z důvodů je, že lidé o svých přáních zpravidla s nikým nemluví. Lékaři se pak často snaží při jejich záchraně využít všechny dostupné možnosti současné medicíny, a to i ve chvíli, kdy už nemá smysl život pacienta uměle prodlužovat. 75 % lékařů se tak setkalo s tzv. marnou, neúčelnou léčbou, která pacienta zatěžuje rizikem dalších komplikací či zbytečným strádáním. Obě strany – lékaři i veřejnost – by přitom chtěly to samé. Aby se pacienti více podíleli na rozhodování o své léčbě. Za optimální to považuje 78 % lékařů.

Zjištění přinesl nový průzkum mobilního hospice Cesta domů a agentury STEM/MARK, který se zabýval vztahem českých lékařů a pacientů, jejich přáními na konci života a znalostí právních nástrojů, jež by jim měly pomoci jejich představy naplnit.

Průzkum probíhal od srpna do prosince loňského roku na vzorku více než tisíce lidí a čtyřech stovkách lékařů vybraných specializací, které se nejčastěji setkávají s pacienty s vážným ohrožením života (onkologie, intenzivní medicína, neurologie, hematologie, geriatrické aj.). Doplněn byl o deset hloubkových rozhovorů s praktickými lékaři.

Přání pacientů neznají ani jejich blízcí

Co se týče veřejnosti, 70 % respondentů sice přemýšlelo nad tím, jak by si představovali péči v závěru života. Paradoxní je, že 64 % o svých přáních s nikým ze svých blízkých ani se svým praktickým lékařem nikdy nemluvalo. Přitom 69 % lidí je ochotno spolehnout se na opatrovníka v případě, že o sobě nebudou schopni rozhodovat například v důsledku neurodegenerativního onemocnění, syndromu demence nebo pokud budou v kómatu. Otázkou tak je, nakolik příbuzní přání svých blízkých skutečně znají.

Čeští pacienti mají dva právní nástroje, pomocí kterých mohou ovlivnit, jak budou lékaři postupovat v jejich léčbě. Prvním je *Zástupný souhlas* nebo *Předběžné prohlášení*. Každý člověk může před nebo při přijetí do péče určit opatrovníka, který ho bude v rozhodování o péči zastupovat v případě, že toho není nebo nebude sám schopen. Umožňuje to novela občanského zákoníku platná od 1. ledna 2014. Takovéto *Předběžné prohlášení* musí podepsat dva svědci (v nemocničním prostředí) nebo musí být úředně ověřené (v domácím prostředí).

Druhým právním nástrojem je tzv. *Dříve vyslovené přání*, které je součástí českého zákona o zdravotních službách od roku 2011. Jde o právní dokument, který si člověk může sepsat v případě, kdy se obává, že v budoucnu nebude schopen o další léčbě rozhodovat, a přitom už v současné době ví, co by si přál, nebo naopak nepřál. V tomto případě jej o jeho rozhodnutích musí poučit jeho praktický nebo jiný ošetřující lékař – onkolog, neurolog nebo paliatr, aby bylo jasné, že pacient spolu se svým rozhodnutím přijímá i důsledky.

Ze zmíněného průzkumu vyplývá, že většina lidí pokládá za důležité mít takové pokyny sepsané (68 %). Přímo zkušenost s *Dříve vysloveným přáním* – ať už vlastní nebo zprostředkovanou – mají ale jen 4 % populace. Zhruba 13 % české společnosti má

o tomto právním nástroji alespoň nějaké povědomí, většinou jej ale zaměňují s poslední vůlí.

Bojíme se bolesti a nechceme skončit na přístrojích

Poté, co se respondenti s *Dříve vysloveným přáním* podrobně seznámili, vnímali je jednoznačně jako smysluplný dokument. A to především ženy, lidé ve věku 30 až 44 let a lidé s vysokoškolským vzděláním. Naopak lidé nad 60 let častěji zastávají k *Dříve vyslovenému přání* nerozhodný až odmítavý postoj.

Po seznámení s tímto právním dokumentem 60 % respondentů připouští, že by si *Dříve vyslovené přání* sepsalo. Nejčastěji zmiňovali přání „neskončit na přístrojích“, „neresuscitovat“ a obecně „neprodlužovat trápení a bolest“. Naopak hlavní důvody, proč by si lidé tento dokument nesepsali, spočívají v odmítání myšlenek na smrt a obecně tématu smrti, nebo si prostě sepsání takové listiny nedokáží představit.

Ochota ustanovit místo sepsání *Dříve vysloveného přání* opatrovníka, který by dohlížel na jejich splnění, je poměrně vysoká. Tuto variantu by zvolilo 69 % lidí. Opatrovníkem by nejčastěji určili svého partnera.

Vůli nemocného by měla respektovat rodina stejně jako lékař

Ani lékaři nejsou s *Dříve vysloveným přáním* příliš dobře obeznámeni. Jen čtyři lékaři z deseti vědí, co je to DVP a naprostá většina se s ním nikdy v praxi nesešla (pouze 17 %). Po seznámení s tímto právním dokumentem ale většina z nich souhlasí s názorem, že by usnadnil jejich rozhodování o léčbě (určitě ano 31 %, spíše ano 47 %), pomohl by jim při jednání s rodinou pacienta a byl vodítkem pro volbu terapie. Nejčastěji by jim *Dříve vyslovené přání* pomohlo v případech tzv. infaustní prognózy, kdy jsou léčebné postupy sporné z hlediska prodloužení a kvality života nebo když nastanou zdravotní komplikace u pacienta ve vysokém věku, které přirozeně směřují ke smrti.

Lékaři však často mají obavy z komplikací v případě nesouhlasu rodiny (58 %) a případných žalob. Jak vysvětlil jeden z nich při hloubkovém rozhovoru: „Vůli

**Mobilní
specializovaná
paliativní péče**

Cesta domů, z. ú.: Boleslavská 16, Praha 3 / tel.: +420 266 712 610 / info@cestadomu.cz
Adresa sídla: Bubenská 3, 170 00 Praha 7, IČ: 265 28 843 / číslo účtu: 2800193970/2010
www.cestadomu.cz / www.umirani.cz

nemocného by museli stejnou měrou respektovat příbuzní stejně jako lékař.“ I přes tyto výhrady je 74 % lékařů přesvědčeno, že *Dříve vyslovené přání* je užitečné a jejich těžce nemocným pacientům umožní zemřít podle jejich představ.

Další informace najdete na stránce DATA.UMIRANI.CZ.

V případě dotazů na konkrétní lékaře a vedoucí průzkumu kontaktujte Lenku Váňovou, koordinátorku programů pro veřejnost mobilního hospice Cesta domů emailem na adrese lenka.vanova@cestadomu.cz nebo telefonicky na čísle +420 606 282 354.

Praktické informace o tom, jak si zmiňované dokumenty sepsat a jak s lékaři mluvit, najde veřejnost na této [webové stránce](#).

www.cestadomu.cz

www.umirani.cz

Průzkum vznikl v rámci projektu podpořeného Ministerstvem zdravotnictví ČR v rámci Programu švýcarsko-české spolupráce.

Supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution to the enlarged European Union.

